

‘Dopingaantijgingen maken atleet kapot’

Klaas Faber is een man met een missie. Hij probeert het dopingonderzoek wetenschappelijker te laten verlopen. Er heersen hardnekkig oneerlijke wantoestanden. Ook in Nederland. “Na een positieve dopinguitslag is de verdediging van een atleet zo goed als kansloos.”

HENK RIJKERS

Sport heeft een voorbeeldfunctie in de samenleving. Doping gebruiken is vals spelen. Dat heeft een slechte invloed op de publieke moraal. Gelukkig is daar de wetenschap. In laboratoria stelt de wetenschap – bijvoorbeeld via urineonderzoek – onomstotelijk vast of er wel of niet doping is gebruikt. Wie gezondigd heeft, krijgt straf. Eerlijk duurt het langst.

Maar niet heus. Het is het beeld bij het grote publiek. De werkelijkheid is heel anders, vertelt Klaas Faber in zijn woning in Beek-Ubbergen. Als chemometrist is hij gespecialiseerd in de

kritische beoordeling van chemische meetsignalen, en dus ook van dopingonderzoek. De wijze waarop sporters op doping worden onderzocht, is soms zo dubieus, dat het tot groot onrecht leidt. Faber staat in contact met internationale experts en heeft zich verdiept in geruchtmakende zaken. Zoals Floyd Landis, de winnaar van de Tour de France van 2006, die vanwege vermeend dopinggebruik de titel weer moest inleveren. Een onterechte veroordeling, aldus Faber. Op dit moment houdt hij zich intensief bezig met de zaak Simon Vroemen, de atleet tegen wie meerdere dopingaantijgingen zijn gedaan.

Er is niets bewezen, maar toch is Vroemen in de media al veroordeeld. Het ergert Faber zichtbaar.

Onbespreekbaar

Klaas Faber wil een denktank oprichten, een verband van kundige mensen die de problematiek kunnen beoordelen. Maar ook wil hij dat er een laboratorium in

‘De affaire
Guldenberg is
géén dopingzaak’

Nederland komt dat is geaccrediteerd door WADA, het Wereld Anti-Doping Agentschap. “Nu zijn er maar twee labs waar de Nederlandse monsters naar toe gaan, allebei in het buitenland: Keulen en Gent. Een laboratorium in Nederland is een voor

de hand liggend idee. Je hebt hier goede expertise. Politiek is het echter onbespreekbaar. Waarom? Waarschijnlijk speelt een rol dat als er een geaccrediteerd laboratorium in Nederland zou komen, de expertise van de Dopingautoriteit in het gedrang zou raken. Dan lopen hier opeens mensen rond die meer van doping afweten. Nederland is een klein land.”

Hamerstuk

Wanneer een atleet eenmaal een positieve uitslag van het laboratorium krijgt, en de contra-expertise bevestigt die, dan is zijn verdediging zo goed als kansloos, vertelt Faber. “Je staat als sporter sowieso al op achterstand omdat de schuldvraag is omgedraaid. Helaas dringt dat tot het grote publiek niet door: als sporter ben je schuldig tot het tegendeel is bewezen. Het laboratorium is de aanklager en eigenlijk ook de rechter. Want na een positieve uitslag is je veroordeling nog slechts een hamerstuk. Vergelijk

den: “De rekening komt dan steeds alleen bij hem of haar te liggen. Daar is niets voor geregeld. De atleet heeft geen rechtspositie, geen beroepsmogelijkheid. Zelfs het bewijsmateriaal krijgt hij niet. Je bent schuldig tot het tegendeel bewezen is, maar daar krijg je niet de middelen voor. Dat hebben de labs heel goed voor zichzelf geregeld. Zij hebben het bewijsmateriaal en laten het aankomen op een zitting. Het enige wat je als sporter kunt doen, is proberen een vormfout te vinden. Dan moet je ook nog aantonen dat die tot het positieve resultaat kan hebben geleid. Bij Landis zijn om die reden tientallen vormfouten afgewezen. En als je een vormfout vindt, kom je als atleet ook nog eens extra negatief in het nieuws. Je wekt dan immers de schijn dat je via een formaliteit aan je veroordeling probeert te ontkomen. Terwijl het je enige overgebleven uitweg is.”

Ondergeschoven kindje

Hoe kan het, dat wetenschappelijke analyses geen ondubbelzinnige uitslagen opleveren? “Je gaat van een meting naar een conclusie”, vertelt Faber. “Je gaat niet naar de microscoop, doet een lampje aan en zegt: hé, daar heb je dat stofje. Zo werkt het niet. Die meting is indirect. Om daar een conclusie aan te verbinden met een zekere waarschijnlijkheid, komt er statistiek om de hoek kijken. En helaas is statistiek in het dopingonderzoek een ondergeschoven kindje.” Biedt hiervoor de contra-expertise bij een ander laboratorium dan geen soelaas? Faber: “Die B-analyse staat onder grote druk. Stel dat je een stofje moet vaststellen, waarvoor vijf aanwijzingen bestaan. Je vindt ze bij het eerste onderzoek alle vijf. Bij de B-analyse vind je twee sterke aanwijzingen, die nog

Vervolg op pagina 16

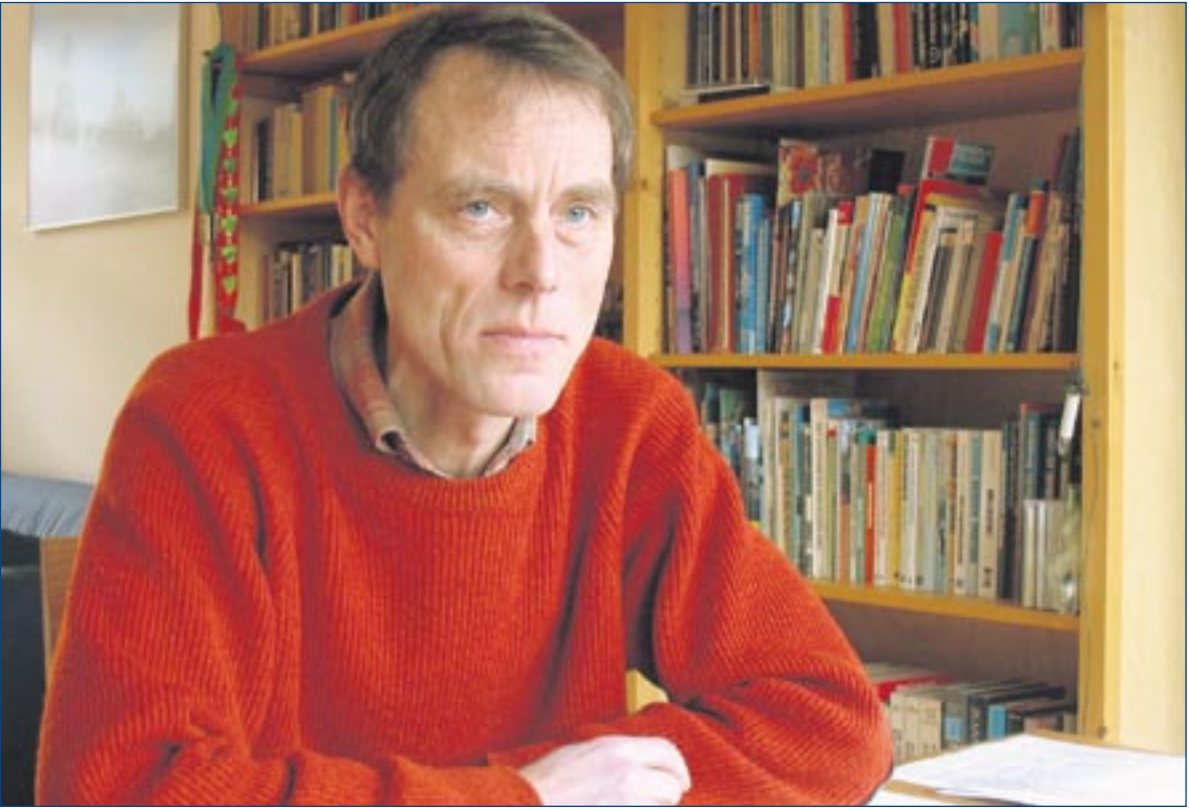

Foto: Henk Rijkers - KN

‘Als sporter ben je
schuldig tot het
tegendeel is bewezen’

dat eens met de rol van DNA-analyse in de rechtspraak. Daar is het toch ook niet de getuigdeskundige die de verdachte veroordeelt? Dat doet gelukkig altijd nog de rechter.”

Vormfouten

Iedereen weet dat doping in sommige sporten veel voorkomt, en dat menig sporter terecht wordt veroordeeld. Maar het gaat Faber om het probleem van de ‘fout positieven’: atleten die ten onrechte positief worden bevon-

Knevel

Calvijn, Darwin, de paus

Het moge mij vergund zijn eenmaal in dit blad over Calvijn te schrijven. Want indien nu in dit jaar niet, dan nooit. En aangezien Calvijn boven alles

katholiek wilde zijn, moet er toch enige zielsverwantschap te ontdekken zijn. Te meer, daar ik vriendelijke woorden las over Calvijn of zijn nazaten van onder anderen prominente roomsen als De Korte, Kimman en Bodar. Twee reeds lang overleden mannen domineerden de laatste weken de opiniepagina’s in kranten en weekbladen: Calvijn en Darwin. Over de eerste verscheen een glossy die binnen 24 uur was uitverkocht, de tweede werd alom bewierookt als groot geleerde en soms als de man die de bijl aan de wortel van het christelijk geloof heeft gelegd. Is er een verbinding tussen de twee mannen te leggen, die ook nog zinvol is voor lezers van een

blad dat zich katholiek noemt? Wel degelijk. Het is immers Calvijn geweest die ervoor heeft gepleit dat wetenschappers onbekommerd hun werk moesten doen. God is ook uit de natuur, uit de schepping, te kennen, dus welaan wetenschappers: doe uw werk, tot meerdere eer en glorie van God. Vandaar dat in de traditie die naar zijn naam is genoemd zoveel indrukwekkende wetenschappers zijn opgestaan, die grote, met name natuurkundige ontdekkingen hebben gedaan. Aanvankelijk stond Charles Darwin ook in die traditie. Hij werd ooit opgeleid tot theoloog en wilde dominee worden. Niet de ontdekking van evolutionaire principes in de natuur

heeft zijn geloof aan het wankelen gebracht, maar de dood van zijn dochtertje en het feit van het bestaan van de hel. Hoewel men aanvankelijk in protestantse kringen weinig gevaar zag in de evolutietheorie en men er met een zekere onbekommerdheid mee omging, is met name in het begin van de vorige eeuw het verzet toegenomen en werd ‘evolutie’ de toetssteen van al dan niet waar geloof. In de rooms-katholieke traditie is die aanvankelijke onbekommerdheid langer blijven voortbestaan en het moge bekend zijn dat er in deze Kerk een soort eerherstel voor Darwin, of althans voor de evolutietheorie heeft plaatsgevonden. Wat zou Calvijn van

deze ontwikkelingen hebben gevonden? Hij gaf immers Darwin de ruimte. Misschien zou Calvijn op dit punt wel roomser zijn geweest dan we denken. Dat moge verrassend klinken, maar dat is het niet. Bij Calvijn zijn de aanzetten te vinden tot de overtuiging dat God zich aangepast heeft aan het menselijke begripsvermogen toen Hij zich in taal openbaarde. Die visie zou Calvijn ruimte hebben gegeven om, na de eerste schrik en ontsteltenis, met Darwin in gesprek te gaan. Net zoals de paus dat veel later heeft gedaan. En zo is de cirkel rond.

ANDRIES KNEVEL

Foto: 20th Century Fox

VALKYRIE

In Duitsland heeft oberst graaf Claus Schenk von Stauffenberg de status van oorlogsheld, maar internationaal kreeg het brein achter de bekendste aanslag op Hitler nog weinig aandacht. Hollywood brengt hem nu voor het eerst in de bioscoop in *Valkyrie*, genoemd naar de operatie die de naam van Wagners schikgodinnenopera uit *Der Ring der Nibelungen* draagt. In Duitsland is men er weinig content mee. Producent en hoofdrolspeler Tom Cruise is het boegbeeld van de (aldaar) verguisde Scientology Church en zou als afvallige katholiek ongeschikt zijn de overtuigd katholieke graaf te portretteren. Er zijn echter genoeg films, ook uit Hollywood, die bewijzen dat niet- (praktiserende) katholieken overtuigend kerkelijke helden en heiligen wisten te verbeelden. Laten we daarom niet voorbarig zijn, maar kijken wat Cruise ons voorschotelt.

Zijn Von Stauffenberg komt onmiskenbaar als held uit de bus, zelfs zo foutloos dat het beeld soms ongenueanceerd positief lijkt. Ook zijn katholicisme komt aan de orde, vooral in de vorm van

gebed. Wat ontbreekt, is de rol die zijn geloof in het gehele complot heeft gespeeld. Von Stauffenberg heeft nooit lid willen worden van de nazi-partij, omdat hij evidente aspecten uit de ideologie niet met zijn geweten kon verenigen. Hij liet zich door zijn broer overtuigen toch carrière te maken in het leger om zo dichterbij Hitler te kunnen komen met het oog op diens uitschakeling. De film begint pas als Von Stauffenberg, opgeklimmen tot kolonel, in Noord-Afrika gewond raakt. Dit kan onterecht de indruk wekken dat wrok de voornaamste reden tot zijn verzet was. Von Stauffenberg was iemand die zorgvuldig zijn geweten vormde. Kardinaal Peysing, bisschop van Berlijn, en de jezuïet-martelaar Alfred Delp verklaarden hem dat de Kerk geen theologische bezwaren tegen tirannenmoord heeft. Legeraalmoezenier Hermann Wehrle, die cynisch genoeg ook vanwege ‘Valkyrie’ is geëxecuteerd, achtte het onvergeeflijk. Hoe verder de oorlog vorderde, hoe meer Von Stauffenberg ervan overtuigd raakte dat tirannenmoord moreel gerechtvaardigd was. Deze geestelijke adviseurs en gewetensstrijd komen in de film niet aan de orde en dat is een gemis.

Dat neemt niet weg dat de afwikkeling van het complot degelijk in beeld is gebracht met Britse, Nederlandse en Duitse topacteurs rond de Amerikaan Cruise. Er is een enkel foutje te bespeuren, zo heeft een gebombardeerde kerk nog wel glas-in-loodramen en heeft Cruise in een scène plots even geen oorlogsverwondingen meer. Toch is regisseur Bryan Singer, vooral bekend van stripverfilmingen, accuraat en historisch verantwoord te werk gegaan. Het resultaat is conventioneel en eendimensionaal op de handeling gericht, maar wel aangrijpend door het onbegrijpelijke gebrek aan zegen dat op de gefaalde missie rustte. En het is een onderhoudende en spannende geschiedenisles over een oorlogsheld die deze aandacht al veel eerder verdiende.

Film: *Valkyrie* (2008), VS en Duitsland, 121 min. Regie: Bryan Singer, met o.a.: Tom Cruise, Kenneth Branagh, Bill Nighy, Tom Wilkinson, Carice van Houten, Thomas Kretschmann en Terence Stamp.

12

MICHEL VAN HOUT

MILK

Ook Harvey Milk is als held afgeschilderd. Milk was de eerste openlijke homoseksueel in een publieke functie in Amerika. Na enkele mislukte pogingen werd hij in 1977 tot *supervisor* gekozen in San Francisco en het jaar erop door een collega doodgeschoten. Dat hij martelaar werd voor zijn strijd om homoseksualiteit openbaar en geaccepteerd te krijgen, geeft hem een door zijn tegenstanders onbedoelde heldenstatus. Regisseur Gus van Sant, zelf ook homoseksueel, brengt homofilie te pas en te onpas in zijn werk naar voren. Zo maakte hij – te onpas – een homo-erotische Shakespeareverfilming met *My Own Private Idaho*. Toch is hij in *Milk* niet ongenueanceerd. Hij doorspekt zijn portret met documentairemateriaal, om de oscarwinnende documentaire *The Times of Harvey Milk* uit 1984 in herinnering te roepen. Doordat hij de strijd tussen ‘progressieven’ en ‘conservatieven’ in detail toont met woord en weerwoord, krijgt de kijker een goed beeld van de oorzaken van escalatie aan beide kanten. Doordat tegenstanders discriminerend ageren, worden homo’s minder latent en hoe explicieter hun demonstraties en leefwijze voor het voetlicht treden, hoe

feller de reacties van de tegenstanders. De film pleit vooral voor verdraagzaamheid voor de mens, niet in de eerste plaats voor zijn leefwijze. Als zodanig is *Milk* een aangrijpend drama en tijdsdocument. De Academy beloonde het met acht oscarnominaties, onder andere voor het wederom sublieme spel van Sean Penn, die met memorabele rollen als in *Dead Man Walking*, *I Am Sam* en *Mystic River* opnieuw voor controversiële emotie kiest. Als je niet door de vooringenomenheid van de regisseur en de openlijke ‘herenliefde’ heen de achtergronden weet te zien, kun je beter thuisblijven om te voorkomen dat je het filmhuis geshockeerd verlaat.

Film: *Milk* (2008), VS, 128 min. Regie: Gus van Sant, met o.a.: Sean Penn, Emile Hirsch, Josh Brolin, Diego Luna en James Franco.

12

KN Kijkwijzer:

16

Foto: A-film

Vervolg van pagina 7

‘Dopingaantijgingen maken atleet kapot’

steeds goed zijn. Eén sterke is niet goed, van de twee zwakke aanwijzingen is er één goed en één niet. Wat doe je dan? Je staat onder druk de eerste analyse te bevestigen. Hoe dan ook, in geval van twijfel dient de atleet vrijuit te gaan. En dat gebeurt dus niet.”

Autoriteit

Faber heeft zich ook verdiept in de zaak Guldenberg, waarover KN in augustus 2008 berichtte. De familie van Hoek uit Vught fokte de ‘superhengst’ Guldenberg. De driejarige hengst werd in 1991 onderworpen aan een uitgebreide keuring door het Koninklijke

Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN). Het KWPN beschuldigde de eigenaren er echter van dat zij bij Guldenberg doping hadden gebruikt: oxyphenylbutazon. Daarmee was de hengst voor de fok afgeschreven. Het leidde tot de ‘affaire Guldenberg’, die nu al achttien jaar duurt. Dat komt doordat het KWPN de dopingaantijging tegen beter weten in is blijven volhouden. “Een heel trieste zaak”, zegt Faber. “De zaak Guldenberg is geen dopingzaak. Dat heeft professor Jacques van Rossum – echt een wereldautoriteit en een grootheid van de Nijmeegse universiteit – ondubbeltzinnig vast

kunnen stellen. Blijkbaar legt zelfs zijn autoriteit bij het KWPN geen gewicht in de schaal.”

Tunnelvisie

Als dopingonderzoek zo discutabel is, hoe kunnen experts als Van Rossum en Faber dan zo resoluut zijn over de zaak Guldenberg? Faber: “Het is best uit te leggen waarom het testresultaat bij Guldenberg beslist negatief is. Het testresultaat bestaat uit vier signalen die samen een *fingerprint* vormen van het aan te tonen stofje. Je kunt het ook zien als een woord. Als het meetapparaat b-u-u-t geeft, dan is het positief, want we zochten

naar ‘buut’ (oxyphenylbutazon). Er waren echter slecht twee signalen vaag te zien. Derhalve had het ook ‘boot’ kunnen zijn. Verder waren de signalen b en t heel onduidelijk, te onduidelijk volgens de richtlijnen. Derhalve had het ook ‘hooi’ kunnen zijn. En dat is geen doping. Meer algemeen moet vaststaan dat er geen alternatieve verklaring kan zijn voor de gemeten signalen – de test moet voldoende specifiek zijn. De zaak Guldenberg is echt wel het duidelijkste geval dat je je kunt voorstellen. Daarom vind ik het eigenlijk droevig dat daar een gerenommeerd geleerde als prof. Jacques van Rossum bijge-

haald moest worden. En dan nog tevergeefs ook. Kennelijk zat het lab in een tunnelvisie. Dat komt wel vaker voor.”

Maar in 2005 heeft het KWPN bij de rechter toch gelijk gekregen en zijn de Van Hoeks afgeserveerd? Faber: “Ja, voor mij als wetenschapper is deze uitspraak van de rechter het verbijsterende hoogtepunt in de affaire Guldenberg. Er zijn vreemde dingen gebeurd. Deze zaak zou tot op de bodem moeten worden uitgezocht. Nogmaals, vanuit wetenschappelijk oogpunt is de affaire Guldenberg géén dopingzaak. Het is zelfs geen twijfelgeval.”